

בתמיכת:

התנועה
הרפורמית
יהדות ללא מחיצות

לשמור על העולם הזה

2023 | התשפ"ד

אסופת מקורות וכוונות לחגי תשרי המוקדשות לריפוי הסביבה, האדם והאדמה

חגי תשרי הם השעון המעורר היהודי, זו היא העת להתעוררות לכוונה, לווידוי, לכנות. הם מספקים מפגשים חוזרים ונשנים עם עצמנו ועם קהילתנו, בפרקי זמן קצרים וצפופים יחסית. בואו נקדיש חלק ניכר מתפילות החגים לריפוי העולם. המשבר האקלימי-אקולוגי הוא האתגר הגדול ביותר שאנחנו חווים בתקופתנו. על ההנהגה היהודית בדור הזה לעורר את הקהילות לחזור בתשובה כלפי האדמה.

הַשִּׁיבְנוּ ה' אֵלֵיךְ וְנִשׁוּבָה, חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם

”חַיֵּב אָדָם לְבַקֵּשׁ תְּמִיד, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, שְׂיִהְיֶה לוֹ יַחַס
יָשָׁר, עֲצָמִי, בְּלִתֵּי־אֲמָצְעִי, לֹא עַל דַּעַת אַחֲרִים וְלֹא לְפִי
רוּחָם אוֹ לְפִי טַעֲמָם שֶׁל אַחֲרִים, כִּי אִם עַל דַּעַת עֲצָמוֹ,
וְלְפִי מָה שֶׁהוּא וּכְמוֹ שֶׁהוּא, אֶל הַטְּבַע, אֶל הַהוּיָה, אֶל הַחַיִּים,
אֶל הָאָדָם, אֶל עֲצָמוֹ.” א.ד. גורדון

דו-קיום בְּחֵלוֹם | נתן יונתן

לא להכחיד את צמחית הבר הנדירה
קצו של הטיון מוחק עדות מספר
הדרכים
העלמותו המסתורית של הרדופנין
מאפילה על כל תמונות הזכרון
והסכוי האחרון לחיות בשלום
עם הקוצים העתיקים
לא לעשות מלחמה עם ענקים
להתכסות עשבים רכים
להכנע לפריחה
לחתם כל עונה הסכם חדש,
כל אחד והכונה שלו
על דו-קיום בְּחֵלוֹם.

אלול: התעוררות אל הבריאה

“באשר נלך - תמיד נשוב
אל ההר העתיק שלנו,
להיות קרובים אל הירח ואל הכוכבים
להזמין את הפעמון הגדול להשמיע בכל בוקר את קולו
ולעזור לכל הברואים- להתעורר”
סיך נאת האן

גרם מדרגות הירוגליפי דרו דלינגר

השעה 3:23 בבוקר
ואני ער כי הנינים של הנינים שלי
שואלים אותי בחלומותי
מה עשית כשהפלנטה נבזזה?
מה עשית כשהארץ נפרמה?
בטח עשית משהו, כשהעונות כשלו?
כשהיונקים, הזוחלים והציפורים מתו?
האם מילאת את הרחובות במחאה
כשהדמוקרטיה נשדדה?
מה עשית
ברגע
בו אתה
ידעת?...

אלול: התעוררות אל הבריאה

יִדּוּי סְבִיבְתֵי / הַרְבַּי יְהוּרִים מְזוּר וְהַרְבַּי מְרַדְכֵי רוּתִים

אִפְפֵּנוּ אֶת עוֹלָמְךָ בְּעֵרְפֵל, עֵשֶׁן וּפִיחַ.
בְּזַבְזָנוּ אוֹצְרוֹת הַטֶּבַע שֶׁקִּיבְלָנוּ בְּפִיקְדוֹן.
גָּזַלְנוּ נוֹפִים שֶׁל מֵרַחְבֵי רִקִּיעַ בְּבִנְיָה מְכוּעֶרֶת.
דָּלְדַלְנוּ אֶת אוֹכְלוֹסִיית חַיּוֹת הַבַּר בְּרִשְׁלוֹנוֹתֵינוּ.
הִפְרָנוּ אֶת בְּרִית הָאִיזוֹן בֵּין הָאָדָם לְטֶבַע.
וַיִּתְרַנּוּ עַל אִיכוֹת חַיִּים רְאוּיָה לִילְדָנוּ.
זִיהַמְנוּ יָמִים, אֲגָמִים וְנִהְרֹת בְּרַעַל חֲמַדְנוֹתֵינוּ.
חֹרַרְנוּ אֶת מַעֲטַפֵּת הָאוֹזוֹן הַחוֹבֶקֶת עוֹלָמָנוּ.
טִימָאנוּ מִקְוֹרוֹת מַיִם חַיִּים בְּמִי שֶׁפִּכְנוּ.
יִצְרָנוּ הַרְרֵי אֲשֶׁפָה וּזְבֵל בְּחִצְרָנוּ וּבְמַדְבָּר.
כִּרְתָנוּ יַעֲרוֹת הָעֵד תַּמּוֹרֶת רוּחַ קָצֵר מוֹעֵד.
לְכַלְכְּנוּ אֶתְרֵי טֶבַע וְנוֹף, חוֹפִים, נְתִיבוֹת וּפְסָגוֹת.
מִשְׁכְּנוּ אֶת עֵתִיד עוֹלָמְךָ תוֹךְ אֲדִישוֹת וְחוֹסֵר חֲזוֹן.
נִיצַלְנוּ עַד תּוֹם אֶת מַתְנֹת הַטֶּבַע בְּאֲנוֹכִיוֹתָנוּ.
סִיכְנוּ אֶת קִיּוֹם הָעוֹלָם בְּנִשְׁקָ גְרַעֲיָנִי.
עִקְרָנוּ צִיפּוֹרִים מִמַּחְזוֹזוֹת קִינּוֹן וּמִמַּסְלוּלֵי נְדִידָתָן.
פָּצַעְנוּ מִדְרוֹנוֹת הַרִים בְּמַחְצְבוֹת אֲבָן.
צַעֲרָנוּ אוֹתְךָ וְאֶת בְּרִיּוֹתְךָ בְּחוֹסֵר אַחֲרֵיוֹתָנוּ.
קִטְפָנוּ פְּרָחֵי בַר וְהֵם אֲבָדוּ וְאִינָם.
רַמְסָנוּ בְּרַגְלֵי רֵמָה שְׂדֵה וְנִיר.
שִׁרְפָנוּ עֲצֵי יַעַר עַל מַזְבֵּחַ שְׁנֵאתָנוּ.
תִּיעַשְׁנוּ בְּמַחִיר אִיכוֹת אוֹיֵר וּמַיִם.

וְעַל כּוֹלֵם אֱלוֹהֵי סְלִיחוֹת,
סַלַּח לָנוּ, מַחַל לָנוּ, כִּפֵּר לָנוּ
נִיצַלְנוּ אֶת אוֹצְרוֹתֶיךָ וְלֹא שׁוּוּהָ לָנוּ.
הָאֵר עֵינֵינוּ בְּנוֹכְחוֹתְךָ בְּטֶבַע,
דְּבַק לְבָנוּ בְּמַצּוֹת שְׁמִירַת עוֹלָמְךָ,
יַחַד לְבַבְנוּ לְקַבֵּל אֶת מַגְבְּלוֹתֵינוּ
וְלִמְצוֹא אֶת מְקוֹמָנוּ בְּעוֹלָמְךָ.

יִדּוּי סְבִיבְתֵי

על חטא שחטאנו בהשאירנו את בעיות העולם מחוץ לגבולות השגתנו;
על חטא שחטאנו בתביעת בעלות על האדמה, על משאבי הטבע, על אהוב,
על אהובה;

על חטא שחטאנו בניצול כוחנו על פני אחרים: שכנים, אהובים, שותפים, בעלי
החיים.

על חטא שחטאנו בהשחתת תנאי החיים על כדור הארץ;
על חטא שחטאנו לפניך בהאמיננו כי אין באפשרותנו לשנות ונותרנו אילמים
מול מעשי עוול;

על חטא שחטאנו לפניך כשסירבנו להתעורר, ללמוד מטעויות, להשתנות;
על חטא שחטאנו לפניך ברודפנו אחר מקורות חיצוניים לתחושת הביטחון
בקיומנו;

על חטא שחטאנו לפניך בהעמידנו "תנאים" להכרתנו בתוקף יופיים של החיים
שלנו עצמם;

על חטא שחטאנו לפניך כשהתבלבלנו בין משימות הכרחיות לקיומנו לבין
משמעות חיינו;

על חטא שחטאנו לפניך בשכחת הסיבה והתכלית לבואנו לעולם;

**ועל כולם אלוה סליחות, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו.
מתוך ותפילת על חטא שחיברה הרבה מיכל טליה**

סליחות סביבתיות

היום הרת עולם

היום הרת עולם
היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים
אם כבנים אם כעבדים
אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים
ואם כעבדים עינינו לה תליות עד שתחננו
ותוציא כאור משפטנו
איום קדוש

ראש השנה נחשב גם יום הולדתו של העולם. יום הולדת, הוא גם יום של חשבון נפש. בראש השנה אנו עומדים למשפט, יצורי כל העולמים, על יחסנו לעולם, לבריאה שקיבלנו במתנה. בעידן הנוכחי אנחנו כבר יודעים שאנו אשמים, ולכן כל כך חשוב שנבקש להוציא כאור, להביא מעט אור אל הדיון המפחיד שמעורר המשבר האקלימי, ולחשוב איך אנו יכולים לתרום, להאיר, לשנות. נזכור שהאיום גם הוא קדוש, גם הפחד והיראה הם חלק מעבודת הקדושה. בואו נשנס כנפי אהבה וכנפי יראה להשיב לעולם את יופי בריאתו

ראש השנה: היום הרת עולם

אשה קטנה - דליה רביקוביץ'

אשה קטנה עשתה לה לערש
את כדור הארץ
הכדור הגדול.
ולא נעלם מכדור הארץ
כי אשה קטנה
נחה על גבו.

אשה קטנה עשתה לה לערש
את כדור הארץ הכדור הגדול.
ולא נעלם מכדור הארץ
כי אשה קטנה נחה על גבו.
והוא צמח עשבים אל חיקה
וכרך את גופה בגבעולים.
והוא נשא אותה כשאתו
הרים ובקעות ארצות וימים.
וזו האשה הייתה מלחשת:
כדור הארץ - ערש שלי,
כדור הארץ - פלגים ונחלים
וימים גועשים ואף גם אני.

הנה אני שטה כבת ספנים
וכדור הארץ היה לי סירה,
נחיל כוכבים כנחיל דבורים
הומים סביב לכדור הארץ.
כדור הארץ דבק אל בטני
ידי צומחות כפרחים מן הארץ,
ועל פני הכדור העצום הזה
באה חזוה בכל אברי.

ראש השנה: יום הולדת

לעולם

ונמצא שיש לנו יהדות טבעית ויהדות טכנית, היהדות הטבעית מובעת היא בתקיעת השופר הכלי הטבעי, אמנם היהדות הטכנית היא מובעת בתקיעת החצוצרות כלי המעשה המתוקן במפעלו של האדם, באומנתו הטכנית. השאיפה האמיצה שלנו היא להרים קרן בשני חלקי היהדות הללו הטבעית והטכנית... ובחצוצרות וקול שופר נריע לפני המלך ה' בבית נכון ונשא. ... הטכניקה האנושית נוצרה כדי לשמש את העולם ואת החיים הנועדים על פי דבר ה' להיות חיים תמימים וטהורים כאשר עשה אלהים את האדם ישר והיא צריכה לא לבלע ולהשחית "

הרב קוק, מאמרי הראי"ה עמ' 6-147

השופר קולו של הטבע

וְבִרְאֵשׁ הַשָּׁנָה יִכְתְּבוּן וּבְיוֹם צוֹם כְּפוּר יִחַתְמוּן
כְּמָה יַעֲבְרוּן וְכְמָה יִבְרָאוּן
מִי יִחְיֶה וּמִי יָמוּת
מִי בְקִצּוֹ וּמִי לֹא בְקִצּוֹ
מִי בַמַּיִם וּמִי בָאֵשׁ
מִי בַחֲרֵב וּמִי בַחַיָּה
מִי בַרְעֵב וּמִי בַצָּמָא

מִי בַרְעֵשׁ וּמִי בַמַּיִם וּמִי בָאֵשׁ? תפילת "ונתנה תוקף" מקבלת תוקף חדש לאור המשבר האקלימי שאנו חווים, לאור השריפות הגדולות, השיטפונות ואסונות הטבע המתרחשים לנגד עינינו. כל נפש חי נפקדת, וזמנה נקצב, בכל שנה נכחדים מינים רבים מרעב, צמא, חנק ועוד. תפילת זו מזכירה לנו כי אנו בני חלוף, בני תמותה, את השברירות והפגיעות שלנו, היא סודקת את מעטה העוצמה שאנו לובשים, פורצת את חומת ההדחקה האנושית.

וּתְשׁוּבָה וּתְפִילָה וְצַדִּיקָה מְעַבְרִין אֶת רַע הַגְּזֵרָה

- תשובה** - נשוב אל חיים ברי קיימא, נשוב אל הטבע ובכך נשוב אל עצמנו.
- תפילה** - נתפלל לריפוי הפחד, התעוררות הלב ותבונת הדעת.
- צדקה** - נקדיש את כל האמצעים לשיקום ושימור המארג האקולוגי.

מִי בַמַּיִם מִי בָאֵשׁ

מתוך דרשת יום כיפור שהוקדשה למשבר האקלים / הרבה אפרת רותם

תחילה עלינו לסרב להכחשה שמקדמים בעלי אינטרס ולהכיר בקונצנזוס המדעי בן ארבעים השנה סביב משבר האקלים. אנשי נינווה המתאבלים, לאחר ששמעו את הבשורות על הקץ המתקרב של עירם מפי הנביא יונה, צמים, משנים את מנהגי היום יום, ולובשים שקים לאות אבל. גם המלך. בהפגנות של מרד בהכחדה ברחבי העולם נוהגים לשכב על הרצפה במהלך ההפגנה. כפי שאנשי נינווה מתאבלים, כך גם המפגינים מדמים את מותם על מנת להבהיר לחלוטין כי בכך מדובר. במותם של מיליונים. המראה עצמו מצמרר.

פעולות ההתאבלות האלו הן חלק מהמחאה בעיניי. ואין זה נכון שמחאות לא מזיזות כלום. מחקר שנעשה באוניברסיטת הרווארד גילה כי ככל שיותר אנשים השתתפו במחאה, כך היא השפיעה יותר על פעולותיהם של פוליטיקאים. יתר על כן, גלי מחאות יכולים בהחלט לשנות מדיניות לטווח הארוך, והדוגמאות רבות. יונה ומשפטו היחיד שינה את גורל נינווה. כרגע, כך זה נראה, נוכל רק להפחית את רוע הגזירה. אבל ההפחתה הזו תציל, פשוטו כמשמעו, חיים. ויתר על כן, היא תציל צורות חיים מהכחדה. אם נצא להפגין, אם נמחה, נוכל להזיז את האנשים במוקדי הכוח. נוכל לשנות את האדישות הרשלנית. אם לא נשנה עכשיו את סדרי העדיפויות שלנו, המחיר שנשלם יהיה בלתי אפשרי.

אחד הדברים המופלאים ביותר בעולם הוא עצי הצפצפה הרעדנית. הם ידועים יותר בשמם באנגלית, עצי אספן. אלו עצים מופלאים שאינם עצים בודדים, אלא למעשה עצים המחוברים על ידי שורשים המתפרשים תחת קילומטרים וקילומטרים של אדמה. אלף עצים לעתים גדלים ממערכת שורשים אחת. העצים האלו זהים בתכונותיהם, משנים את צבעי עליהם יחד, אם אחד מהם חולה, גם אחרים יכולים להיזבק ממנו. והם גם יכולים לסייע זה לזה להירפא. הם מייצגים בעיניי אמת ברורה על הקיום שלנו פה. אנחנו מחוברים זה לזה. בבודיהזים קוראים לזה התהוות מותנית – האופן שבו כולנו תלויים, קשורים, משפיעים ומושפעים אלו מאלו. וכולנו זה כולנו, כל העולם הזה. בני האדם, החיות, הצמחים, האורגניזמים, הסלעים, הים. הכול

דרשה ליום הכיפורים על משבר האקלים

מי שברך חוה אמנו אם כל חי ויצר אותנו עפר מן האדמה ויפח באפנו נשמת חיים ונהיה לנפש חיה, היא תברך אותנו בחכמת הלב ובבינת הגוף לשמר את המצוה הקדושה מן התורה דברי אלהים חיים "כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יָאָרְכּוֹן יְמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" (שמות כ) ולזכר שכל קרומי קיים העולם נובעים מקרקע האדמה וממשחק המים הזורמים עליה ובתוכה, בבחינת "ואד עלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה" (בראשית ב, ו) "ויצמח ה' אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל" (בראשית ב).

והיא, קרקע העולם, אם כלנו, ומעפרה אנו באים ואל עפרה שבים כאשר תעזב אותנו הרוח. ולכן בעלת רחמים תשיב "לב בנים על־אבותם" (מלאכי ג) ונשוב למלא בנפש חפצה מצוות מוראה וכבודה של אדמה "פן־אבוא והפיתי את־הארץ חרם" (מלאכי ג). ונזכה לעסק במו ידינו בנקיון האדמה ובתקונה יחד עם כל אחינו ואחיותינו: הזוחלים, השוחים, המעופפים, הרומשים, הצומחים, היונקים, הנובגים והדוממים. דממה מסוף העולם ועד סופו. ונאמר, אמן (הרבה גילה קו)

מי שברך סביבתי

חגית מנדרובסקי

עוברת ארח

פוסעת בין שבילי שלכת
קדרות סתוית
עוטפת עצבותי בחיק עלים
שצבעם משתנה.
תא נדיר ושביר בין כתלי לבי,
מקלט מפני אימת הכליון,
מדפק על קלפת האטמוספירה.
עלי להיות אופטימית
כעונות השנה.
עלי להזכר כי אני
אלא עוברת ארח.
הכל נע וחולף
לנגד עיני.

רש"ר הירש, חורב, עמ' 198

בחג האסיף, אשר אז נשלם כמעט קציר השנה עם תבואת זרעך, ופרי הקציר והבציר מלאו אסמך, גורנך ויקבך ויש לך די והותר לכלכלת ביתך וכל אשר לך. אתה שלו ושקט, שמח ובטוח, כי לא תדע כל מחסור בחורף הבא ואכלת ושבעת רוב דגן ותירוש...למען דעת: אם עשיר הנך, איש ישראל, כי לא העושר לא הרכוש, לא מקנה וקניין ואחוזת נחלה, לא מעשה אנוש ותחבולותיו, אשר עליהם יתגאה האדם, לא המה יבטיחו ויחזיקו את החיים. רק ה' הוא לבדו המכלכל חיים ומחזיק את קיומם. הסוכה תאלפך דעת, לגמור אומר ולהסיר ממך את הרחבת החיים עד למותרות ולמנוע מלפנק את נפשך ונפשות בני ביתך ללא הועיל, לשחרר את נפשך מחבלי שווא, מחבלי העושר ותענוגות החיים

סוכות - חיים בעולם מתוקן/ עינט קרמר

חג הסוכות הינו שיאו של התהליך שהתחלנו בראש השנה: לאחר שהמלכנו על עצמנו את ה' והכרנו בהיות העולם כולו נברא על ידיו. לאחר שהבנו את תפקידנו המיוחד בעולם הנפלא הזה. לאחר שקיבלנו על עצמנו לשמור על הסביבה ועל האיזון בעולם בין הדומם החי. לאחר שניקינו כפינו מחטאים כגון גבהות לב ושנאת חינם. לאחר שלקחנו אחריות על היותנו חלק מקהילה - בית כנסת, ציבור, עם, ומין האדם. לאחר שבחרנו להשכין שלום בינינו ובין עצמנו, בינינו ובין חברינו, בינינו ובין עולמנו. אחרי כל זאת אנחנו מוכנים לחג הסוכות.

בחג הסוכות אנו שמחים - שמחה אמיתית, מן המקום הפנימי ביותר, שמחה שהיא מצווה " ושמחת בחגך... והיית אך שמח" (דברים טז 14-15).

בחג הסוכות אנו חוזרים לטבע ממקום של ענווה - מצוות החג שולחים אותנו לשוטט בין שבילי ארצנו ולאסוף ארבע מינים שצומחים בה פרא, בארבע סביבות גידול שונות. את המינים אנו מביאים לסוכה- בית ארעי, הבנוי מחומרים טבעיים וגגו (הסכך) מחורר - שנוכל להשתאות ממראה הכוכבים ולזכור מי ברא כל אלה.

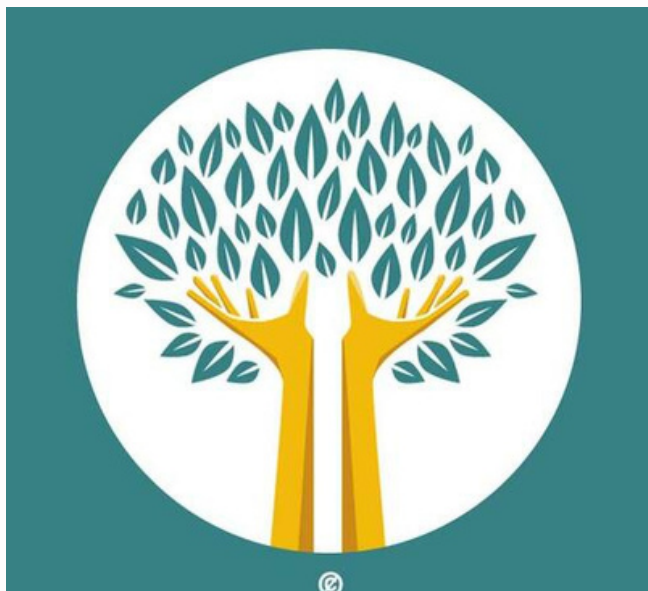
בחג הסוכות אנו "מפילים את המחיצות" בינינו ובין החברה - כולנו יושבים בבתי ארעי, בלי חומות, בלא הבדלי עושר ומעמד, וחוגגים יחד. כולנו התפייסנו איש עם רעהו, כולנו טוהרנו ביום הכיפורים. כולנו שמחים.

אין פלא אם כך שעם סיום חג הסוכות אנו בשלים להתחיל מחדש את התורה...

מי ייתן ונשמור על מצב נפשי זה של חג הסוכות לאורך כל השנה, ונתחזק בעשייה חיובית ובתיקון עולם.

**"עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר.
יהוה בחכמה יסד ארץ כונון שמים בתבונה. בדעתו תהומות
נבקעו ושחקים ירעפו טל. בני אל ילזו מעיניך נצר תשיה
ומזמה. ויהיו חיים לנפשך וחו לנגרתיך. אז תלך לבטח דרכך
ורגלך לא תגוף"
משלי ג יח' - כג'**

"לפעמיים נראה לי שהיהודי שכח שהתורה מתחילה בסיפור בריאת השמים והארץ. הוא אינו רואה עוד את מציאות הסוד ברקפת ובבוגנוויליה, בסנאי המרחף, בגרגרי החול ובאבק, בזריחות ובשקיעות, בספל הקפה ובמפת השולחן, וחי בתודעה שהצופן מצוי בין דפי התורה ובין דפי הסידור, ורק בהם, אך ורק בהם, משוקעת הבריאה. ולי נראה שהמקום הראשוני של היהודי לא היה המקום המפוצל הזה, שהספר והארץ חד היו."

רבקה מרים

שמחת תורה: תורת הבריאה

שיר על נחלים

מילים: רחל שפיראן לחן: הנרי

ברט

משנה סוכה ד, ט

“נסוך המים כיצד, צלוחית של זהב מחזקת שלשת לגים הִיה
ממלא מן השלוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו.”

מי הנחלים
מקיימים את הזרימה
שנה אחר שנה,
שנה אחר שנה.
הם יצננו
את רגלינו הדולקות,
רגלינו הדולקות
ולא את הנשמה.

כמו על נחלים
זרועותינו משתלבות
וגשר מהוות
לתום ולתקווה.
הכאב הזה,
הכאב המתלווה,
גם הכאב הזה
שייך לאהבה.

אנשים יוצאים
וחושבים להתראות
וזו הכוונה,
וזו הכוונה.
פעם נקיים
כי בפתק שבלב,
בפתק שבלב
הכתובת רשומה.

שמחת בית השואבה: התחדשות המיים

